

Politinio aktyvumo rodikliai visuomenės nuomonės apklausoje

VLADAS GAIDYS

LSTC Sociologijos institutas, A. Goštauto g. 9, 01108 Vilnius

El. paštas vladas@vilmorus.lt

Straipsnyje nagrinėjami Lietuvoje vykdomų reguliarių visuomenės nuomonės apklausų rodikliai visuomenės politinio aktyvumo vertinimo aspektu. Analizuojami balsavimo preferencijų tyrimų rezultatai: „nebalsuosiu“, „nežinau“, „neatsakė“, politikų paminėjimų, pateikus atvirą klausimą, dažniai, vidurinės, neutralios atsakymų reikšmės apie pasitikėjimą Prezidentu ir Seimu. Tyrimo rezultatai rodo, kad atsakymų „nežinau už ką balsuoti“ dalis kinta priešrinkiminiu ir porinkiminiu laikotarpiais, politikų paminėjimų intensyvumas per 30 metų iš esmės pasikeitė, o neutralių vertinimų dalis institucijų (Prezidentas, Seimas) atžvilgiu gali būti interpretuojama ne tiek kaip pozicijos nebuvimas, bet ir kaip sumažėjusios neigiamos nuostatos.

Raktažodžiai: visuomenės nuomonės tyrimai, politinis aktyvumas, reitingai, rinkimai, pasitikėjimas institucijomis

ĮVADAS

Viena iš dabarties pokomunistinių politinių sistemų problemų – nepakankamas gyventojų dalyvavimas politiniuose procesuose, politinio išsprusimo lygis ir nepasitikėjimas esamomis politinėmis institucijomis. Svarbu reguliariai matuoti tokio pobūdžio rodiklius, kad politinės sistemos subjektai galėtų lengviau siekti kokybiško demokratijos institucijų funkcionavimo visuomenėje ir valstybėje.

Politiniam aktyvumui ir dalyvavimui matuoti yra sukurtos išstobulintos rodiklių sistemos. Viena žinomiausių yra G. Almondo ir S. Verba pasiūlyti rodikliai (Almond, Verba 1963), davę pradžią daugeliui kitų politinės žmonių elgsenos tyrinėjimų. Lietuvoje yra gerai žinomas „Pilietinės galios indeksas“ (metodiką parengė M. Degutis, A. Ramonaitė, R. Žiliukaitė). Politinį aktyvumą, elgseną tyrinėjo ir tyrinėja daugelis sociologų bei politologų: A. Krupavičius, A. Lukošaitis (2004), A. Ramonaitė (2014), R. Žiliukaitė (Žiliukaitė ir kt. 2006), I. Matonytė, V. Monkevičius, A. Lašas, V. Jankauskaitė (2017), G. Šumskas (2014) ir kiti. Empirines politinių nuostatų ir politinio dalyvavimo charakteristikas du kartus per metus reguliariai pateikia Eurobarometras (Standard Eurobarometer)¹, įvairūs rodikliai skelbiami Europos socialiniame tyrime (ESS), Europos vertybių tyrime ir kitur. Su

¹ Pirmasis standartinio Eurobarometro pateikiamų ataskaitų indikatorius yra „Politinio domėjimosi indeksas“ (*Political interest index*), kurį sudaro atsakymai į klausimus apie domėjimąsi vietos, nacionaline ir Europos Sąjungos politika.

duomenimis galima susipažinti Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų duomenų archyve LiDA. Šie duomenys yra išsamūs, lyginami su kitų šalių rezultatais, tačiau jie nėra dažni, be to, nuo tyrimo lauko fazės iki publikacijų praeina nemažai laiko. Žymiai operatyviau (kartą per mėnesį) yra pateikiami reguliarių visuomenės nuomonės tyrimų duomenys. Lietuvoje reprezentatyvias visuomenės nuomonės apklausas atlieka ir publikuoja bent trys tyrimų centrai: „Baltijos tyrimai“, „Spinter“ ir „Vilmorus“. Dažniausiai yra tiriamos partinės preferencijos, politikų populiarumas ir pasitikėjimas institucijomis. Šiame straipsnyje pateikiami keli rodikliai, kuriuos galima interpretuoti kaip aktyvumą, dalyvavimą arba bent jau domėjimąsi politika.

Panaudoti empiriniai duomenys yra gauti reprezentatyvių visuomenės nuomonės apklausų, kurias atliko tyrimų centras „Vilmorus“, metu. Visų paminėtų tyrimų imtys yra ne mažesnės nei 1 000 suaugusių (18 metų ir daugiau) Lietuvos gyventojų.

BALSAVIMO INTENCIJOS: ŽINAU, NEŽINAU, NEBALSUOSIU, NESAKYSIU

Viena iš galimų klausimo apie balsavimo intencijas formuluotė yra tokia: „Už kurią partiją Jūs balsuotumėte rinkimuose į Seimą, jeigu rinkimai vyktų kitą sekmadienį?“ („Vilmorus“ formuluotė)². Atsakymų variantai čia pateikiami tokie: partijų sąrašas, nebalsuosiu, nežinau, neatsakė. Dauguma apklaustųjų paprastai nurodo partiją, už kurią būtų linkę balsuoti. Pavyzdžiui, 2019 m. vidurkis buvo 62,7 proc. (2018 m. – 63,6 proc.). Nurodžiusių, kad nebalsuos, 2019 m. buvo 10,6 proc., nežinančių – 23,1 proc., nenorėjusių atsakyti – 3,6 proc. apklaustųjų. Atskirai panagrinėsime nurodžiusius, kad nebalsuos, neapsisprendusius ir neatsakiusius, už ką balsuos.

Nebalsuojantys. Gali stebinti nedidelė (10,6 proc.) apklaustųjų dalis, nurodžiusių, kad jie nebalsuos rinkimuose. Realiai nebalsuojančių Seimo rinkimuose yra daugiau: 2016 m. – 50,6 proc. (2016 m. spalio 9 d., daugiamandatės apygardos, www.vrk.lt), o 2012 m. – 52,9 proc. (2012 m. spalio 29 d., daugiamandatės apygardos, www.vrk.lt). Šio neatitikimo priežastys yra kelios. Pirma, situacija, kai apklauso atlikėjas ateina pas respondentą į namus, ir reali situacija rinkimų dieną iš esmės skiriasi. Namuose, kai niekur nereikia eiti, „balsuoti“ nėra sunku, kategoriškai atsisakančių balsuoti dėl ideologinių ar kitų priežasčių („visiškai nėra už ką balsuoti“) nėra daug, tačiau atėjus rinkimų dienai, kai prireikia bent jau minimalių pastangų, aktyvių rinkėjų skaičius iš karto sumažėja. Kita priežastis – apklaustųjų aibės ypatumai. Suprantama, kad visuomenės nuomonės tyrinėtojai siekia, jog apklaustųjų aibė būtų identiška generalinei aibei. Jeigu atranka yra tikimybinė, o kiekvienas aibės elementas turi vienodą tikimybę patekti į apklausą, tai apklaustųjų aibė atitiks generalinę visumą. Deja, realiai visose šalyse apklaustųjų visuma skiriasi nuo teorinės visumos. Sunkiausia yra pasiekiamas jaunimas dėl jų mobilumo, dalis respondentų tiesiog atsisako dalyvauti apklausoje arba nenori įsileisti tyrėją į namus. Dėl šių priežasčių („nėra namuose“ ir „atsisakė“) pasiektų ir apklaustų respondentų dalis siekia tik 30–40 proc. („Vilmorus“ duomenys), o reprezentatyvių apklausų pradžioje šis skaičius buvo per 70 proc. (Gaidys, Tureikytė 2015: 177). Apklausti respondentai dažniau yra pensininkai (tai galima kompensuoti persveriant duomenis), be to, apklausų atlikėją į namus mieliau įsileidžia aktyvesni, besidomintys visuomeniniu gyvenimu ir dažniau rinkimuose dalyvaujantys gyventojai. Nebalsuojantys rinkimuose rečiau dalyvauja apklausose,

² Formuluotė „Baltijos tyrimų“ klausimynuose: „Jeigu rytoj vyktų rinkimai į Seimą, už kurią iš šių partijų Jūs balsuotumėte arba būtų mėtė linkęs(-usi) balsuoti?“

o balsuojantys – dažniau išsako savo nuomonę apie partines preferencijas. Apklausų rezultatai turėtų pakankamai tiksliai atspindėti rinkimų rezultatus (jeigu apklausos yra atliktos arti balsavimo dienos), tačiau aktyvumo ir balsavimo intencijų rodikliai visada būna aukštesni nei realūs.

Dar viena rinkiminio aktyvumo neatitikimo apklausose ir per rinkimus priežastis – dalis rinkėjų vykstant rinkimams gyvena užsienyje, ne visi iš jų registruojasi, kad galėtų balsuoti, kita dalis, nors ir gyvena Lietuvoje, bet gauna kvietimus ne pagal realią gyvenamąją vietą ir vėliau nesivargina balsuoti. Tai mažina rinkiminio aktyvumo rodiklius (balsavusių dalis nuo visų galimų rinkėjų), tačiau tai neturi įtakos apklausų metu gaunamiems rodikliams (tie, kurių nėra, neatsakinėja ir nepatenka į apskaitą).

Vis dėlto 10,6 proc. (2019 m.) apklaustųjų, nežiūrint to, kad jie buvo namuose, sutiko kalbėti su tyrėju, nurodė, kad jie nebalsuos būsimuose rinkimuose. Kokie yra šių respondentų socialiniai demografiniai ypatumai? Kad būtų galima išsiaiškinti šiuos ypatumus ir sumažinti galimas statistines paklaidas, buvo apjungti 2019 m. apklausų duomenys (iš viso 11 apklausų, $N = 11\ 239$). Rezultatai parodė, kad neketinančių balsuoti 18–39 m. respondentų yra 12,9 proc. (vidurkis 10,6 proc.), esančių motinystės atostogose – 13,7 proc., darbininkų – 12,9 proc., bedarbių – 17,4 proc., rajonų centruose – 14,2 proc. Mažiau nebalsuojančių yra tarp įgijusių aukštąjį išsilavinimą (8,8 proc.). Tai nėra labai svarbūs, nors ir statistiškai reikšmingi skirtumai.

Su didele tikimybe respondentų atsakymus „nebalsuosiu“ galima interpretuoti kaip politinio aktyvumo stoką (pvz., politiniu gyvenimu nusivylę bedarbiai), nors iš dalies tai gali būti susieta ir su tam tikrais objektyviais veiksniais (pvz., mažų vaikų priežiūra vidurinio amžiaus tarpsniu ir pan.). Reikia pabrėžti, kad tai ne „nebalsavusieji“, o tik nurodžiusieji, kad jie nebalsuos.

Nežino, už ką balsuoti. Tokių atsakymų yra daugiau, palyginti su „nebalsuosiu“, – 2019 m. apie 23,1 proc. (2018 m. 20,6 proc.). Neturime duomenų apie tokio atsakymo turinį. Jis gali būti „nėra už ką balsuoti“, bet gali būti ir „kol kas neišsirinkau, kol kas sunku pasakyti, reikia dar pagalvoti“. Neapsisprendusių daugiausia yra tarp jaunimo (30 proc.), daugiau ryškių skirtumų socialinėse demografinėse grupėse 2019 m. nebuvo nustatyta.

Neatsakiusieji, už ką balsuoti. Savo partines preferencijas respondentai nenoriai atskleidavo visuomenės nuomonės apklausų pradžioje 1989–1993 m., vėliau tai tapo įprasta, „neįslaptinta“ informacija (kita vertus, iki dabar respondentai vengia atsakinėti apie intymų gyvenimą, atskleisti materialinio gyvenimo charakteristikas). 2019 m. atliktose apklausose neatsakančių, už ką balsuotų, buvo 3,1–4,7 proc. (vidurkis 3,6 proc.). Daugiau ypatumų socialinėse demografinėse grupėse nebuvo nustatyta.

Toliau apžvelgsime nebalsuosiančių, nežinančių, neatsakiusių apklaustųjų dalį, priklausomai nuo politinio ciklo fazių: iki ir po rinkimų (1 lentelė).

Po rinkimų (2008, 2012 ir 2016 m. Seimo rinkimai) itin sumažėja respondentų, kurie neturi stiprios partinės identifikacijos ar ją nenori atskleisti. Ypač tai akivaizdu tarp neapsisprendusių („nežinančių“): 2008 m. prieš rinkimus tokių buvo 13,7 proc., po rinkimų – 7,7 proc., 2012 m. prieš rinkimus – 25,7 proc., po rinkimų – 6,5 proc., 2016 m. prieš rinkimus – 20,7 proc., po rinkimų – 16,1 proc.

Pagal politinio ciklo fazes, tarp „nebalsuosiančių“ ar „neatsakiusių“ didelių skirtumų nebuvo, o „nežinančių“ dalis sumažėjo. Tai galima interpretuoti ir kaip politinio aktyvumo padidėjimą po intensyvaus rinkimų periodo, ir kaip galutinio apsisprendimo, kuris įvyko balsuojant, išraišką.

1 lentelė. Nebalsuojančių, nežinančių ir neatsakiusių respondentų dalis iki ir po Seimo rinkimų („Vilmorus“ visuomenės nuomonės apklausa), proc.

	2008 m.				2012 m.				2016 m.			
	iki		po		iki		po		iki		po	
	07	09	11	12	07	09	11	12	07	09	12	01
Nebalsuosiu	16,9	14,1	14,3	13,7	19,0	11,6	13,5	12,0	14,9	12,5	12,3	14,5
Nežinau	11,9	13,7	7,7	10,7	17,9	25,7	6,5	10,6	21,0	20,7	16,1	20,2
Neatsakė	0,7	1,6	2,4	1,1	1,8	2,4	4,8	2,5	2,0	2,7	2,4	2,5
Iš viso	29,5	29,4	24,4	25,5	38,7	39,7	24,8	25,1	37,9	35,9	30,8	37,2

POPULIARIAUSI POLITIKAI: ATVIRAS KLAUSIMAS

Nuo 1989 m. Visuomenės nuomonės tyrimų centro prie Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto, o vėliau „Vilmorus“ anketose yra pateikiamas atviras klausimas: „Kokie Lietuvos visuomenės veikėjai, Jūsų nuomone, geriausiai atstovauja Jūsų interesams? (prašome nurodyti pavardes).“ Paprastai yra nurodoma dešimtys (iki šimto) pavardžių, dauguma yra paminimos retai, tik vieną ar du kartus. Tačiau dešimt populiariausių minimi dažnai, jų paminėjimai gali aiškiai atspindėti tiek politinių jėgų išsidėstymą, tiek ir politinio gyvenimo įtampą, „temperatūrą“. Politinių įvykių kupinu laikotarpiu politikai yra minimi dažnai, ramesniu laikotarpiu paminėjimų skaičius sumažėja, krenta ir minėjimų dažnis, intensyvumas.

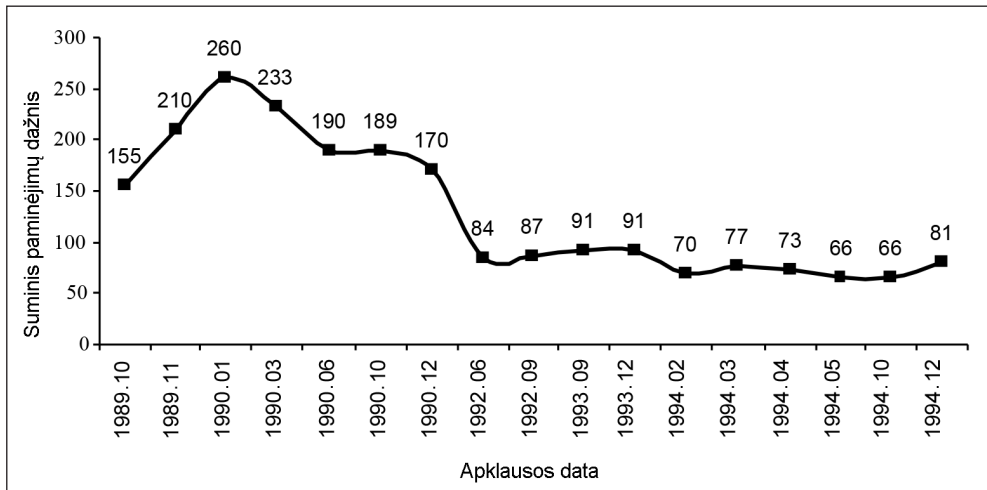
Ypač intensyviai politikai buvo minimi nepriklausomybės atgavimo laikotarpiu.

1 pav. matome, kad ypač aukštas minėjimų aktyvumas buvo 1989–1990 m.³ Vėliau, 1992–1994 m., suminis populiariausių politikų reitingas iš esmės nukrito. Po to analogiškas rodiklis reguliariai vėl buvo pradėtas matuoti nuo 1999 m. kovo mėn., tada suminis populiariausių politikų reitingas siekė 124 proc. (didelę dalį šio rodiklio svorio sudarė tuometinio prezidento Valdo Adamkaus populiarumas – 41 proc.). Toliau pateiksime kasmetinius suminius populiariausių politikų reitingus (kiekvienų metų liepos mėn.).

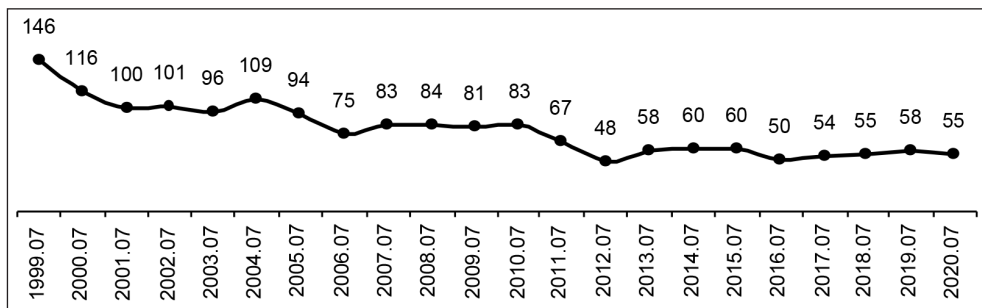
Matome (2 pav.), kad politikų paminėjimų dažniai, pateikus atvirą klausimą, mažėja: jei 1999–2002 m. suma siekė 100 ir daugiau, tai vėliau ji nukrito iki 90, 80, o po 2012 m. siekė tik 60 ir mažiau. Dažniausiai didelę dalį dešimties populiariausių politikų indekso sudaro prezidentų populiarumas (V. Adamkus, D. Grybauskaitė, G. Nausėda).

Galima teigti, kad, palyginti su 1989–1990 m., populiariausių politikų paminėjimo indeksas sumažėjo kelis kartus. Tai galima interpretuoti kaip politinio gyvenimo svarbos ir susidomėjimo politiniu gyvenimu mažėjimą.

³ Pateiksime vieno matavimo konkretų pavyzdį. 1990 m. kovo mėn. apklausa rezultatai: Algirdas Brazauskas 59 proc. paminėjimų, Vytautas Landsbergis 45 proc., Kazimiera Prunskienė 44 proc., Romualdas Ozolas 20 proc., Kazimieras Motieka 19 proc., Egidijus Bičkauskas 11 proc., Eduardas Vilkas 11 proc., Zigmas Vaišvila 10 proc., Kazimieras Antanavičius 8 proc., Justas Paleckis 6 proc., iš viso procentų suma – 233 proc. (Gaidys, Tureikytė 2015: 44).

1 pav. Pirmojo dešimtuko populiariausių politikų paminėjimų pateikus atvirą klausimą procentų suma, 1989–1994 m.

2 pav. Pirmojo dešimtuko populiariausių politikų paminėjimų, pateikus atvirą klausimą, procentų suma, 1999–2020 m. liepos mėn.

NETURINTYS NUOMONĖS APIE PREZIDENTĄ IR SEIMĄ: DINAMIKA IR SOCIALINIAI DEMOGRAFINIAI YPATUMAI

Klausimai apie pasitikėjimą institucijomis yra tipiški visuomenės nuomonės apklausoms. Visuomenės nuomonės tyrimų centro „Vilmorus“ apklausose klausimai apie pasitikėjimą institucijomis yra pateikiami nuo 1998 metų⁴. Yra institucijų, kuriomis per porą dešimtmečių pasitikėjimas nuolat augo (kariuomenė, policija), yra ir tokių, kuriomis pasitikėjimas sumažėjo (žiniasklaida, švietimo sistema). Apie kai kurias institucijas žino beveik visi (pvz., ugniagesiai

⁴ Formuluoė: „Ar Jūs pasitikite, ar nepasitikite šiomis Lietuvos institucijomis?“, atsakymai: „visiškai pasitikiu“, „pasitikiu“, „nei taip, nei ne“, „nepasitikiu“, „visiškai nepasitikiu“. Alternatyvos „visiškai pasitikiu“ ir „pasitikiu“ paprastai yra jungiamos į vieną pozityvų atsakymą „pasitikiu“, o „visiškai nepasitikiu“ ir „nepasitikiu“ į vieną negatyvų atsakymą „nepasitikiu“.

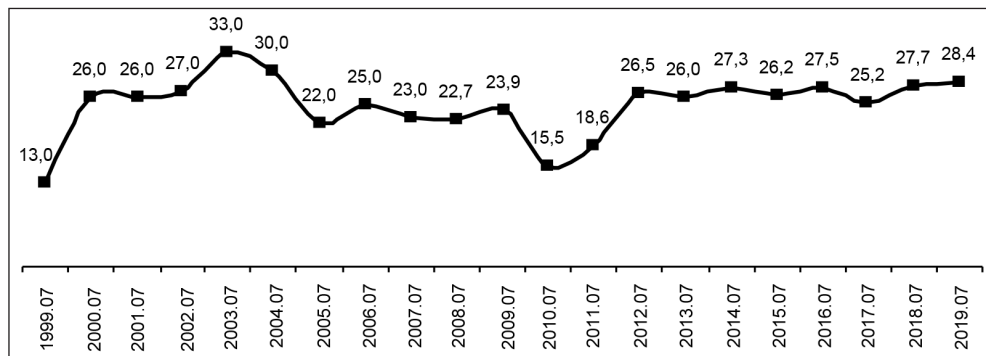
gelbėtojai – apie juos turėjo nuomonę 89,4 proc. gyventojų; „Vilmorus“, 2020 m. liepos mėn.), o apie kai kurias turi nuomonę mažiau nei pusė gyventojų (pvz., Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba (43,8 proc.); „Vilmorus“, 2020 m. liepos mėn.). Atrodytų, kad tokias valstybės politines institucijas kaip Prezidentas ir Seimas visi puikiai žino ir apie jas turi tvirtą nuomonę. 3 pav. parodyta, kaip kito „nei pasitikinčių, nei nepasitikinčių“ Prezidentu apklaustųjų dalis.

Didžiausia dalis pasirinkusių atsakymą „nei pasitikiu, nei nepasitikiu“ buvo fiksuojama 2003 ir 2004 m. (R. Pakso prezidentavimo metu ir tuoj po to), o mažiausia – pirmaisiais D. Grybauskaitės ir V. Adamkaus prezidentavimo metais, kai buvo aukščiausi pasitikėjimo Prezidentu rodikliai (atitinkamai 82,8 ir 75,5 proc.).

Vertinant socialinius demografinius parametrus „nei pasitikinčių, nei nepasitikinčių“ dalis 2019 m.⁵ skiriasi nežymiai (jaunimas – 26,1 proc., pensininkai – 27,6 proc., Vilnius – 29,3 proc., kaimas – 27,7 proc. ir pan.). Išimtis – skirtumai pagal tautybes: tarp lenkų ir rusų yra daugiau be išreikštos nuomonės: lietuviai – 27,3 proc., rusai – 42,6 proc., lenkai – 45,4 proc.

Toliau apžvelgsime neutralių vertinimų – „nei pasitikinčių, nei nepasitikinčių“ Seimu – dinamiką. Nuo 1998 m. nebuvo nei vieno laikotarpio, kai pasitikinčių Seimu būtų daugiau nei nepasitikinčių⁶, pavyzdžiui, 2020 m. liepos mėn. Seimu pasitikėjo 11,1 proc., o nepasitikėjo 50,6 proc. gyventojų, pasirinkusių atsakymą „nei pasitikiu, nei nepasitikiu“ buvo 38,3 proc. 4 pav. pateikta pastarojo rodiklio ir nepasitikinčių dinamika.

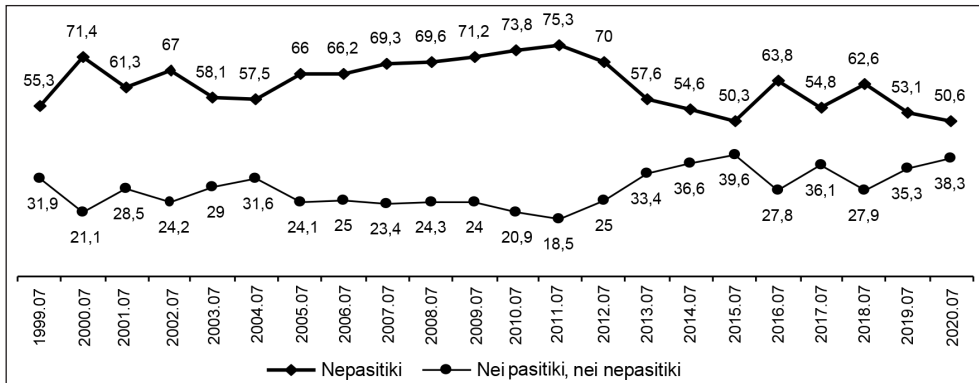
4 pav. pavaizduotoje dinaminėje eilutėje matome, kad neutralių vertinimų dalis didėjo maždaug nuo 2015 m., atitinkamai sumažėjo nepalankių vertinimų. Kuo daugiau nepatenkintų Seimu, tuo mažiau yra pasirinkusių neutralų atsakymą. Toks pat dėsningumas matomas ir „iki“, ir „po“ Seimo rinkimų (2 lentelė).

3 pav. „Nei pasitiki, nei nepasitiki“ Prezidentu, 1999–2019 m.

⁵ Pateikti duomenys sujungus vienuolika 2019 m. atliktų tyrimų ($N = 11\ 239$), tai leidžia padidinti mažesnių socialinių demografinių grupių imtį (pvz., rusų iki $N = 612$, lenkų iki $N = 414$).

⁶ Taip yra ir daugelyje kitų Europos Sąjungos šalių. Remiantis Eurobarometro duomenimis (Standard Eurobarometer, Autumn 2019: 50), savo šalių parlamentais daugiau buvo pasitikima nei nepasitikima Danijoje, Vokietijoje, Liuksemburge, Maltoje, Nyderlanduose, Austrijoje, Suomijoje ir Švedijoje, t. y. pasitikėjimas yra labiau būdingas „senosiose Vakarų“ demokratijose.

4 pav. „Nepasitikintys“ ir „nei pasitikintys, nei nepasitikintys“ Seimu, 1999–2020 m. liepos mėn.

2 lentelė. Pasitikinčių, nepasitikinčių Seimu dalis iki ir po Seimo rinkimų, proc.

	2008 m.		2012 m.		2016 m.	
	09	12	09	12	09	12
Pasitiki	6,3	8,2	6,0	11,5	6,1	15,3
Nepasitiki	69,5	62,9	72,1	51,6	65,0	42,7
Nei pasitiki, nei nepasitiki	24,2	28,2	21,9	36,9	28,9	42,0

Po Seimo rinkimų visada išauga pasitikinčių šia institucija, tačiau absoliutūs dydžiai išlieka nedideli. Geriau yra matomas nepasitikinčių Seimu pokytis: po rinkimų nepasitikinčių dalis sumažėja, nors ir išlieka didelė, atitinkamai didėja neutralių vertinimų.

Galima teigti, kad tiek Prezidento, tiek ir Seimo neutralūs („nei pasitikiu, nei nepasitikiu“) vertinimai yra susieti ne tiek su nežinojimu ar abejingumu, o su teigiamų ar neigiamų vertinimų dinamika (jiems augant mažėja neutralių vertinimų).

IŠVADOS

Apklausose neketinančių balsuoti dalis yra daug mažesnė nei realiai: apklausose sutinka dalyvauti aktyvesnė visuomenės dalis, į jas nepatenka rečiau balsuojantys Lietuvos emigrantai. Nurodžiusių, kad nebalsuos, yra daugiau tarp bedarbių, esančių motinystės atostogose, gyvenančių rajonų centruose, turinčių žemesnį išsilavinimą. Tarp „nežinančių už ką balsuoti“ ir „neatsakiusių“ nėra ryškesnių socialinių demografinių skirtumų. Neapsisprendusių už ką balsuoti dalis itin sumažėja po intensyvaus rinkimų periodo.

1989–2020 m. iš esmės kito politikų paminėjimo dažnis pateikus atvirą klausimą „Kas geriausiai atstovauja Jūsų interesams?“ Didėjant visuomenės politiniam aktyvumui, didėja šio rodiklio reikšmė, ir atvirksčiai. Pastaruoju metu politikų minėjimo dažnis yra žemas.

Prezidento ir Seimo institucijų vertinimo neutralios alternatyvos yra antrinės, palyginti su pozityviais ar negatyviais vertinimais.

Literatūra

1. Almond, G.; Verba, S. 1963. *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton University Press.
2. *Baltijos tyrimai*. Prieiga per internetą: www.baltic-surveys.lt
3. *Eurobarometer*. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index>
4. Gaidys, V.; Gečienė, I.; Kublickienė, L.; Sviklas, K.; Štutienė, I.; Žvinklienė, A. 2013. *Demokratijos procesų Lietuvoje sociologinė analizė*. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras.
5. Gaidys, V.; Tureikytė, D. 2015. *Visuomenės nuomonės tyrimai Lietuvos istorinio lūžio laikotarpiu*. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras.
6. Krupavičius, A.; Lukošaitis, A. 2004. *Lietuvos politinė sistema: sąranga ir raida*. Vilnius: Poligrafija ir informatika.
7. *LiDA* (Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų archyvas). Prieiga per internetą: www.lidata.eu
8. Matonytė, I.; Morkevičius, V.; Lašas, A.; Jankauskaitė, V. 2017. „Grėsmių visuomenės gerovei suvokimas: socialinio optimizmo, socialinio ir institucinio pasitikėjimo bei pasitikėjimo savimi įtaka“, *Politologija* 1: 3–55.
9. *Pilietinės galios indeksas 2007–2019*. (M. Degutis, A. Ramonaitė, R. Žiliukaitė). Prieiga per internetą: www.civitas.lt/research/pilietines-galios-indeksas/
10. Ramonaitė, A. (red.). 2014. *Kaip renkasi Lietuvos rinkėjai? Idėjos, interesai ir įvairūs politikoje*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
11. *Spinter*. Prieiga per internetą: www.spinter.lt
12. Šumskas, G. 2014. „Lietuvos rinkėjas: kompetencija, komunikacija, aktyvumas“, *Politikos mokslų almanachas* 15: 71–85.
13. *Vilmorus*. Prieiga per internetą: www.vilmorus.lt
14. Žiliukaitė, R.; Ramonaitė, A.; Nevinskaitė, L.; Beresnevičiūtė, V.; Vinogradaitė, I. 2006. *Neatrasta galia: Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis*. Vilnius: Versus aureus.

VLADAS GAIDYS

Political Activity Indicators in Public Opinion Surveys

Summary

Indicators of regular public opinion surveys are analysed in the aspect of political activity. The main attention of analysis was focused on the indicators of voting preferences ‘will not vote’, ‘don’t know’ and ‘no answer’, also on frequencies of mentioning popular politicians in an open question, neutral answers to questions about trust in President and Seimas. The empirical basis of the paper is surveys conducted in 1989–2020 and the joined file of eleven surveys in 2019. The analysis of the data shows the difference in the answers ‘don’t know who to vote for’ before and after the elections: after the elections a considerably bigger part of respondents have their opinion on voting preferences. In an open question ‘Which politicians, in your opinion, best represent your interests?’, the highest result was fixed in 1989–1990, in the time of the highest political activity in society, and the lowest was fixed in the 20s. The neutral evaluations of President are in a close connection with positive attitudes to this institution and the neutral evaluations of Seimas are in a close relation with negative attitudes to this institution.

Keywords: public opinion surveys, political activity, ratings, elections, trust in institutions